

بررسی رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان مطالعه موردی (شهر مراغه)

سیروس فخرائی^۱

ناصر قهرمان^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۰/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۱۶

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی شهروندان مراغه ای و رضایت اجتماعی می‌باشد. رضایت اجتماعی میزان خشنودی و احساس مثبت فرد از زندگی اجتماعی است که موجب احساس پیوستگی و افزایش فعالیت‌های اجتماعی فرد و افزایش همبستگی اجتماعی خواهد شد. پس به همین منظور پس از طرح سؤال آغازین و ارائه اهداف پژوهش بر اساس چهارچوب نظری فرضیه های تحقیق شکل گرفت و جهت آزمون روابط متغیرهای فرضیه‌ها مطرح شده تعداد ۳۸۳ نفر از افراد بالای ۱۸ سال ساکن در شهر مراغه به صورت خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند و با استفاده از روش پیمایشی با ابزار پرسشنامه و مصاحبه مورد آزمون قرار گرفتند و داده های به دست آمده با استفاده از روش‌های آماری مناسب (۲ بیرسون، آزمون t و تحلیل واریانس) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج به دست آمده بیانگر رابطه‌ی معنی دار مستقیمی بین متغیر مستقل سرمایه‌ی اجتماعی و شاخص‌های آن (اعتماد-مشارکت و امنیت اجتماعی) با رضایت اجتماعی می‌باشند. همچنین عوامل متعدد مؤثر بر رضایت اجتماعی با استفاده از مدل رگرسیونی مورد بررسی قرار گرفت. الگوی نهایی نشان داد که بیشتر از همه متغیر مستقل امنیت اجتماعی سهم بیشتری در تبیین نمره رضایت اجتماعی دارد و بعد از آن اعتماد اجتماعی در رضایت اجتماعی مؤثر است.

واژگان کلیدی: اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، رضایت اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی، مشارکت اجتماعی

۱-استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام نور

۲- کارشناس ارشد جامعه شناسی (پژوهشگر و مدرس دانشگاه)، آدرس: آذربایجان شرقی مراغه- اول ۴۸متری جنب کوی شقایق آپارتمان امیر

بیان مسأله

امروزه رضایت اجتماعی که بیان کننده رفاه اجتماعی است می‌توان گفت تابعی از سرمایه‌ی اجتماعی محسوب می‌شود از طرفی در جامعه نوع روابط اجتماعی میان مردم سرمایه‌ی اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از سویی بنا به نظر دورکیم «روابط اجتماعی بر میزان رضایت‌مندی افراد تأثیر می‌گذارد» (سالارزاده و حسن زاده، ۱۳۸۵: ۳). لذا می‌توان گفت تغییرات در سطح روابط اجتماعی در جامعه سایر جنبه‌های اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار داده و به دنبال آن سرمایه‌ی اجتماعی نیز از تغییرات روابط اجتماعی تأثیر خواهد پذیرفت از آنجا که رشد و تعالی جامعه با عملکرد انسان‌ها در ارتباط می‌باشد و انسان‌هایی که رضایت اجتماعی آن‌ها بالاست، عملکرد بهتری در زندگی فردی و اجتماعی دارند. پس رضایت اجتماعی می‌تواند به رشد و تعالی در جامعه کمک نماید روابط اجتماعی که امروزه با نام سرمایه اجتماعی از آن یاد می‌شود می‌تواند در بسیاری از زمینه‌ها از قبیل تجارت، اقتصاد، رفتار سازمانی، علم سیاسی، سلامتی عمومی کاربرد داشته باشد اما بیشترین تجلی این مفهوم در علوم اجتماعی به چشم می‌آید. سرمایه‌ی اجتماعی برای رسیدن به اهداف در ابعاد مختلف برای برقراری اعتماد، همبستگی و روحیه‌ی همکاری بین افراد با اهمیت تلقی می‌شود این سرمایه حاصل پیوند و همکاری افراد و گروه‌ها با همدیگر در جامعه بوده و مجموعه‌ی هنجارهای نظام اجتماعی را در بر دارد. «وجود سرمایه‌ی اجتماعی می‌تواند سطح همکاری‌های اعضای جامعه و گروه‌ها را ارتقا داده موجب کاهش هزینه‌های ارتباطی گردد و این امر با مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی از قبیل مشارکت، اعتماد و آگاهی میسر می‌شود. وجود واژه اجتماعی در مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی تأکید بر این دارد که این منابع دارای شخصی و فردی نبوده و در شبکه روابط قرار دارند» (شارع پور، ۱۳۸۵: ۱۵). پس می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی می‌تواند نقش مؤثری در ایجاد رضایت اجتماعی بازی کند با تقویت سرمایه‌ی اجتماعی در جامعه می‌توان امیدوار شد که رضایت اجتماعی در بین افراد افزایش یافته و با افزایش رضایت افراد از زندگی‌شان عملکرد آن‌ها رو به بهبودی نهاده و به دنبال آن جامعه در مسیر رشد و توسعه قرار می‌گیرد. البته می‌توان گفت «شواهد زیادی در مورد وجود شبکه‌های اجتماعی وسیع و حس اعتماد متقابل افراد با موضوع رضایت و خوشی وجود دارد همچنین این متغیرها برای کمک به توضیح تفاوت‌های رضایت و خشنودی مناسب می‌باشند تصور این موضوع هم ناممکن نیست که بین

شبکه های اجتماعی و احساس اعتماد رابطه وجود داشته باشد به عبارتی تعلق به سازمان‌های اجتماعی به رشد اعتماد بین اشخاص کمک می‌نماید» (هارگریویس هیپ، ۲۰۰۷: ۲۰۰). می‌توان گفت مفهوم رضایت یک ارزیابی کلی از زندگی بوده و مبتنی بر قضاوت فردی است یعنی فرد بر اساس معیارهای شخصی خود کیفیت زندگی‌اش را می‌سنجد عوامل مختلفی از قبیل سلامت جسمی و روانی، ویژگی‌های شخصیتی و فاکتورهای جمعیت شناختی، موقعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگ می‌تواند بر میزان رضایت افراد از زندگی‌اش تأثیر گذار باشد (شیرمحمدی و دیگران، ۱۳۸۹). بنابراین سرمایه‌ی اجتماعی که حاصل روابط اجتماعی بین افراد می‌باشد می‌تواند بر میزان رضایت افراد نقش مثبتی را داشته باشد و به همین خاطر در این مطالعه سعی بر آن است نقش سرمایه‌ی اجتماعی و شاخص‌های آن بر میزان رضایت اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد.

اهداف تحقیق

الف) هدف کلی

بررسی رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان مراغه ای
ب) اهداف اختصاصی عبارت است از:

- ۱- تعیین رابطه بین اعتماد اجتماعی و رضایت اجتماعی
- ۲- تعیین رابطه بین مشارکت اجتماعی و رضایت اجتماعی
- ۳- تعیین رابطه بین امنیت اجتماعی و رضایت اجتماعی
- ۴- تعیین رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و رضایت اجتماعی

فرضیه های تحقیق

- ۱- بین سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد.
- ۲- بین اعتماد و رضایت اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد.
- ۳- بین امنیت اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد.

- ۴- بین مشارکت اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد.
- ۵- میزان رضایت اجتماعی شهروندان بر اساس وضعیت اشتغال آنان متفاوت است
- ۶- میزان رضایت اجتماعی شهروندان بر اساس جنسیت متفاوت است.

ادبیات تحقیق

سرمایه اجتماعی

از زمان مطرح شدن سرمایه‌ی اجتماعی تعاریف متعددی از این مفهوم در ابعاد مختلف علوم اجتماعی ارائه شده است به طوری که همانند سایر سرمایه‌ها مبحثی جداگانه برای آن باز شده است و در برنامه ریزی‌های اجتماعی تا بین‌المللی از سرمایه‌ی اجتماعی یاد می‌شود حتی بانک جهانی آن را جزو شاخص‌های سیستم حسابداری ثروت کشورها قرار داده و جزو دارایی‌های یک ملت به حساب آورده و چنین تعریف می‌کند «نهادها، روابط و هنجارهایی که کمیت و کیفیت تعامل‌های اجتماعی یک جامعه را شکل می‌دهد» (شارع پور، ۱۳۸۵: ۱۳).

سرمایه‌ی اجتماعی یک سرمایه‌ی عمومی است و در رابطه با کنش‌های هدفمند و متقابل افراد شکل می‌گیرد این سرمایه منبع مهمی است که تولید آن در تعاملات بین فردی و گروهی می‌تواند تأثیر بسزایی بر کیفیت و ماهیت عملکرد اشخاص داشته باشد، به طوری که خاصیت سرمایه‌ی اجتماعی این است که هم بر روابط تأثیر می‌گذارد و خود حاصل روابط است پس بدون در نظر گرفتن کنش جمعی تولید سرمایه‌ی اجتماعی غیرممکن است «در سطح کلی سرمایه‌ی اجتماعی ویژگی‌هایی از یک جامعه یا گروه اجتماعی است که ظرفیت سازماندهی جمعی و داوطلبانه برای حل مشکلات متقابل یا مسایل عمومی را افزایش می‌دهد از جمله می‌توان از معیار متقابل یا رفتار غیر خودخواهانه یا معیارهایی نام برد که اجرای قراردادها را تسهیل می‌کند» (تاجبخش، ۱۳۸۵: ۱۰).

بورديو، از اولین جامعه‌شناسانی است که در تقسیم‌بندی‌های سرمایه، از سرمایه‌ی اجتماعی یاد کرده و تحلیلی سیستماتیک از آن ارائه می‌دهد تعریفی که بورديو از سرمایه‌ی اجتماعی می‌دهد عبارت است از «جمع منابع واقعی یا بالقوه‌ای که حاصل شبکه‌ای با دوام از روابط کما بیش نهادینه شده‌آشنایی و شناخت متقابل - یا به بیان دیگر عضویت در یک گروه - است» (تاجبخش، ۱۳۸۵: ۱۴۸). از نظر بورديو

حجم سرمایه‌ی اجتماعی که در اختیار یک شخص قرار دارد وابسته به ۱- اندازه شبکه پیوندهای موجود که فرد قادر است آن‌ها را بسیج کند و ۲- حجم سرمایه (اقتصادی، فرهنگی یا نمادین) در تصرف کسانی است که شخص با آن‌ها در ارتباط است. «پس سرمایه‌ی اجتماعی نوعی ابزار دسترسی به منابع اقتصادی و فرهنگی از طریق ارتباطات اجتماعی می‌باشد تأکید بوردیو بر مشارکت فرد در شبکه‌های اجتماعی است که این مشارکت سبب دسترسی او بر منابع و امکانات گروه می‌شود پس تئوری بوردیو به فهم این نکته کمک می‌کند که چگونه فرد می‌تواند با استفاده از سرمایه‌ی اجتماعی موقعیت اقتصادی خود را در جامعه بهبود بخشد» (شارع پور، ۱۳۸۵: ۳۱). از نظر بوردیو سرمایه‌ی اجتماعی امری زمان بر است و در دراز مدت حاصل می‌شود و ابزاری است که فرد می‌تواند به وسیله آن سرمایه‌ی اقتصادی خود را افزایش دهد و افزایش سرمایه‌ی اقتصادی به رضایت اجتماعی منجر می‌شود.

جیمز کلمن، نگاه کارکردی به سرمایه‌ی اجتماعی داشته و دو ویژگی اساسی را برای آن ذکر می‌کند: «۱- سرمایه‌ی اجتماعی شامل جنبه‌هایی از یک ساخت هستند که کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختار هستند را تسهیل می‌کنند ۲- سرمایه‌ی اجتماعی مانند دیگر شکل‌های سرمایه، مولد است و دست یابی به اهدافی که در نبودن آن دست یافتنی خواهد بود را امکان پذیر می‌سازد» (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۴). از دید کلمن سرمایه اجتماعی زمانی ایجاد می‌شود که روابط بین افراد به گونه‌ای تغییر یابد که موجب آسان شدن کنش گردد اگر افراد در جامعه از سرمایه‌ی اجتماعی برخوردار بوده و در زمینه‌های مختلف زندگی فعالیت‌های خود را به سهولت انجام دهند و با این طریق به رفع نیازهایشان پردازند این امر موجبات رضایت آن‌ها را فراهم خواهد ساخت.

پاتنام، سرمایه‌ی اجتماعی نهفته در هنجارها و شبکه‌های مشارکت مدنی را پیش شرط توسعه‌ی اقتصادی دانسته، می‌گوید شبکه‌های مشارکت مدنی هنجارهای مستحکم رابطه متقابل را تقویت کرده، و موجب تسهیل روابط شده، اعتماد متقابل افراد را افزایش می‌دهد. «پاتنام می‌گوید که عضویت در سازمان‌های داوطلبانه باعث ایجاد سرمایه‌ی اجتماعی که ترکیبی از خصیصه‌های سازمانی از قبیل اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها است شده و می‌تواند بازده اجتماعی را با تسهیل کنش افراد بهبود بخشد»

(جانوچول تی^۱، ۲۰۰۸: ۱۰۶). خلاصه اینکه ادعای پاتنام این است که وجود فرهنگ مدنی قوی یا سرمایه‌ی اجتماعی، بستر شکل‌گیری و رشد اقتصادی است، وی معتقد است «سرمایه‌ی اجتماعی اثرات نیرومندی بر بسیاری از ابعاد زندگی ما دارد، مانند پایین بودن جرم و جنایت، بهداشت بهتر، موفقیت تحصیلی بیشتر، افزایش طول عمر، سطوح درآمدی برابر، رفاه بیشتر برای کودکان، استفاده کمتر از آن‌ها و...» (شارع پور، ۱۳۸۵: ۳۸).

فرانسیس فوکویاما، یکی دیگر از نظریه‌پردازان سرمایه‌ی اجتماعی است که آن را در قالب‌های اقتصادی و سیاسی مطرح می‌کند، به نظر او سرمایه‌ی اجتماعی شکل و نمونه معمولی از یک هنجار غیررسمی است که باعث ترویج همکاری بین دو یا چند فرد می‌شود. از نظر او «اعتماد، شبکه‌ها، جامعه مدنی که با سرمایه‌ی اجتماعی مرتبط هستند، تماماً محصول جانبی این پدیده‌اند که در نتیجه سرمایه‌ی اجتماعی به وجود می‌آیند اما حاصل سرمایه‌ی اجتماعی نیستند» (تاجبخش، ۱۳۸۵: ۱۷).

به نظر فوکویاما، هنجارهایی با مصداق عینی منجر به تشکیل سرمایه‌ی اجتماعی می‌شوند که موجب همکاری در گروه شده و یا آن را افزایش دهد و با صداقت، وفای به عهد و اعتماد در روابط متقابل همراه باشد. می‌توان چنین برداشتی از سرمایه‌ی اجتماعی فوکویاما داشت که سرمایه‌ی اجتماعی متعلق به گروه‌ها است و هنجارهایی که به وجود آورنده سرمایه‌ی اجتماعی هستند در صورتی معنا پیدا می‌کنند که بیش از یک فرد در آن هنجار شرکت جوید و این افراد می‌توانند هم حقیقی و هم حقوقی (شرکت‌ها و سازمان‌ها و...) را در بر گیرند. مهم تعاملی است که به ایجاد سرمایه‌ی اجتماعی منجر می‌شود لذا وجود سرمایه‌ی اجتماعی در بین افراد جامعه یک رضایت و آرامش برای آن‌ها به خاطر ارتباط مثبت با دیگران فراهم می‌آورد.

مؤلفه های سرمایه‌ی اجتماعی

اندیشمندان مختلف سرمایه‌ی اجتماعی بنا به حوزه‌ی نظری و تحقیقی خود عناصر متعددی برای سرمایه‌ی اجتماعی قائل هستند، از جمله کلمن، پاتنام، فوکویاما به مؤلفه‌هایی همچون اعتماد، مشارکت، امنیت و انسجام اجتماعی، اشاره کردند. البته عناصر دیگری مثل بیگانگی اجتماعی، عدالت اجتماعی،

---

^۱ - Jaechul Lee

توانمندی، حس تعلق و... هست که می‌توان آن‌ها را در زیر گروه مؤلفه های بالایی قرار داد در تحقیق حاضر، در رابطه با متغیر رضایت اجتماعی از مشارکت، اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی به عنوان مؤلفه های سرمایه‌ی اجتماعی به خاطر اهمیت بیش ترشان بحث می‌شود.

اعتماد اجتماعی

اعتماد، یکی از شاخص‌هایی است که در سنجش سرمایه‌ی اجتماعی به کار می‌رود و در پیوستن افراد به کارهای گروهی اعتماد بین شخصی و بین گروهی عاملی مؤثر به شمار می‌آید پاتنام، سرمایه‌ی اجتماعی نهفته در هنجارها و شبکه های مشارکت مدنی را پیش شرط توسعه‌ی اقتصادی دانسته، می‌گوید شبکه های مشارکت مدنی هنجارهای مستحکم رابطه متقابل را تقویت کرده، و موجب تسهیل روابط شده، اعتماد متقابل افراد را افزایش می‌دهد. اعتماد مقوله ای است که نبود آن در بین افراد عدم همکاری را در جامعه به دنبال دارد یکی از پیش شرط‌های مشارکت وجود اعتماد بین گروهی است. «مشارکت در سازمان‌های داوطلبانه به ترویج بیشتر هنجارهای عمومی و در مقابل موجب تقویت اعتماد می‌شود» (جانوچول تی، ۲۰۰۸: ۱۰۶)؛ و سازمان‌ها و گروه‌ها در انتخاب اعضای خود به این مسأله واقف هستند که هم اعتماد اعضا را جلب کنند و هم افراد مورد اعتماد را برای همکاری برگزینند پس «سازمان دهندگان با دقت نسبی اعضا را انتخاب می‌کنند از این رو حسن شهرت در خصوص درستکاری و قابل اعتماد بودن سرمایه‌ی با ارزش کسی است که قرار است عضو انجمن شود» (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۸۷)

مشارکت اجتماعی

یکی دیگر از مفاهیمی که در روابط اجتماعی به آن توجه می‌شود مشارکت اجتماعی است که در برگیرنده‌ی کنش‌های فردی و جمعی در جامعه با هدف تأثیر گذاری بر تصمیم گیری‌ها و فرآیندهایی که با سرنوشت افراد در ارتباط است که می‌تواند در بعد ذهنی و بعد عینی مطرح باشد در بعد ذهنی تمایل به مشارکت بوده و در بعد عینی مشارکت به صورت عضویت، نظارت، اجرا و تصمیم گیری بروز می‌نماید. «مشارکت اجتماعی درون زمینه ای اجتماعی اتفاق می‌افتد جایی که مردم در فعالیت‌های اجتماعی در بسیاری از شبکه های اجتماعی رسمی و غیر رسمی وارد می‌شوند شکل‌های

مشارکت اجتماعی به وسیله موضوعات رخ داده درون اجتماع یا محل و فرهنگ، هنجار، ارزش‌ها و رسومات مربوط به آن تعیین می‌شود (کیکونانی و همکاران^۱، ۲۰۰۸: ۹۸). مشارکت یک کنش اجتماعی است که برخاسته از ارزش‌های موجود در گروه است» در این حالت فرد با اخلاص کامل خود را در خدمت یک ارزش یا یک آرمان از سنخ دینی، سیاسی و... قرار می‌دهد با احساس اینکه خود را برای انجام فلان عمل بی چون و چرا مکلف می‌بیند باری یک چنین رفتاری عقلانی است از آن رو که نه منحصرأ به موفقیت اعتبار می‌دهد و نه به سازگاری با هنجارهای رایج، بلکه سعی می‌کند به وسیله‌ی اعمالی که با اعتقادش هم سازی داشته باشند به خود یک انسجام درونی بدهد (فرونس، ۱۳۸۳: ۱۰۰). در این صورت است که انسان به یک رضایت درونی می‌رسد.

امنیت اجتماعی

امنیت واژه ای پیچیده و به لحاظ کاربردی از گستردگی وسیعی برخوردار است از درونی‌ترین افکار بشر گرفته و تا مهم‌ترین مسائل دولت‌ها در برگیرنده امنیت است به عبارتی امنیت جامعه و اجتماع که در کل تمام افراد حاضر در یک جامعه را شامل می‌شود می‌تواند از امنیت فردی و انسانی نشأت گیرد امنیت انسانی شامل یک سری نیازهایی است که باید برای انسان محقق شود که این نیازها را می‌توان در دو بعد کمی و کیفی تقسیم بندی کرد «بعد کمی شامل ارضای نیازهای مادی می‌شود بنابراین تحقق امنیت انسانی مستلزم ارضای این نیازهای مادی در سطح بشریت است مهم‌ترین این نیازها، غذا، مسکن، آموزش و بهداشت می‌باشد که برای بقای نسل امروزی ضروری هستند. بعد کیفی امنیت انسانی به شخصیت انسانی او مربوط می‌شود که شامل استقلال فردی، حق تعیین سرنوشت، و مشارکت آزاد در زندگی اجتماعی است» (توماس، ۱۳۸۲: ۲۶-۲۷).

---

^۱-Cicognani et al

رضایت اجتماعی

رضایت اجتماعی میزان خشنودی و احساس مثبت فرد از زندگی اجتماعی است که موجب احساس پیوستگی و افزایش فعالیت‌های اجتماعی فرد و افزایش همبستگی اجتماعی خواهد شد هرچه فرد از رضایت اجتماعی بیشتری برخوردار باشد این احساس رضایت در سایر زمینه‌های زندگی فرد تأثیرات خود را به خوبی نشان خواهد داد. «دورکیم در بین جامعه‌شناسان کلاسیک اولین کسی است که به اهمیت و نقش روابط اجتماعی در میزان رضایت‌مندی افراد پی برد او مکانیسم مولد پدیده‌هایی چون خودکشی انحرافات را در شدت و ضعف روابط اجتماعی افراد جستجو می‌کرد» (سعیدی و دیگری، ۱۳۸۴). افزایش تعامل و همبستگی در جامعه موجب رونق و توسعه مادی و معنوی شده و رضایت‌مندی اعضای جامعه را بیشتر می‌کند. «از دید دلاور و یون، تکرار مبادله اثرات تقویتی منافع مبادله و رضایت افراد را می‌افزاید و کنش‌گران این رابطه را منبع رضایت می‌دانند» (ایمان و دیگری، ۱۳۸۸).

چارچوب نظری

آنچه چارچوب نظری این مقاله بر آن بنا شده، رهیافت مبادله است نظریه‌ی مبادله، بر این فرض استوار است که افراد آرزوها و هدف‌های شخصی روشنی برای خود دارند. هرکس به چیزهایی خاص نیازمند است، اما برای همه افراد این نیازها مشترک نمی‌باشند. در این نظریه فرض می‌شود که هدف‌ها و خواسته‌های شخصی و منحصر به فرد افراد، انگیزه‌های خودخواهانه‌ای در آنان به وجود می‌آورد که باعث پیدایش انگیزش در جهت دستیابی به کالاها، لذت و رضایت می‌گردد. این نظریه اعمال دیگرخواهانه را با توجه به رضایت معنوی حاصل از این اعمال توضیح می‌دهد. «اساس نظریه تبادل بر این اصل استوار است که کنش‌گران در روابط تبادلی خود، منابعی را با یکدیگر مبادله می‌کنند که نتایج و پیامدهای ارزشمند این رابطه می‌تواند به شکل پولی، اجناسی و یا به شکل ناملموس خوشحال‌کننده و اعتماد به نفس تقویت شده در طرف مقابل ظاهر شود. در صورتی که نتایج مورد انتظار در روابط تبادلی به شکل مثبتی ظاهر شود باعث رضایت و تداوم رابطه تبادلی می‌شود» (ایمان و دیگری، ۱۳۸۸). سرمایه‌ی اجتماعی که حاصل فرآیند تعامل و تبادل بین افراد و گروه‌ها است می‌تواند منبع مهمی برای

رضایت‌مندی را فراهم آورد زیرا این ارتباطها باعث رفع نیاز شده و احساس مثبت نسبت به گروه را می‌افزاید و در نهایت این احساس مثبت به گروه در اعضا باعث ایجاد رضایت می‌نماید. در نهایت می‌توان گفت که شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی از قبیل اعتماد، مشارکت و امنیت اجتماعی می‌توانند نقش بسیار زیادی در افزایش رضایت داشته باشند اگر در جامعه اعتماد بین افراد بیشتر باشد تعامل و مشارکت در بین افراد بیشتر شده و موجب رفع نیاز مشارکت‌کنندگان می‌شود و حاصل این امر رضایت افراد می‌باشد و در بعدی دیگر وجود امنیت در جامعه در ابعاد مختلف امیدواری به آینده را در نزد افراد بیشتر کرده و باعث رضایت‌مندی می‌شود. پس نتیجه این که هر چه دایره تعاملات و روابط افراد با یکدیگر بیشتر باشد رضایت آن‌ها از زندگی‌شان بیشتر خواهد شد زیرا که در جامعه امروزی، انسان‌ها تنها با تعامل است که می‌توانند نیازهای خود را در ابعاد مختلف مرتفع سازند.

پیشینه تجربی

در مورد رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی با رضایت و خشنودی تحقیقاتی زیادی انجام نشده و بیشتر به رضایت شغلی و درون سازمانی اشاره دارند.

تحقیقی توسط سعیدی و حسن زاده در سال ۱۳۸۴ در مورد تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی معلمان بر میزان رضایت‌مندی از خانواده، اجتماع و مدرسه در بین معلمان مقطع متوسطه شهر تهران به روش پیمایشی با نمونه ۵۸۳ نفری با ابزار پرسشنامه انجام شده که این تحقیق نتایج زیر را در بر داشته است:

بین سرمایه‌ی اجتماعی و میزان رضایت‌مندی معلمان رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد و به لحاظ جنسیتی تفاوتی بین سرمایه‌ی اجتماعی زنان و مردان و رضایت‌مندی وجود ندارد در این تحقیق شاخص‌های عینی سرمایه‌ی اجتماعی بیشترین تأثیر را بر روی رضایت‌مندی دارد (سعیدی و دیگری، ۱۳۸۴).

تحقیق دیگری در این رابطه توسط سالارزاده و حسن زاده در سال ۱۳۸۵ در مورد تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی معلمان بر رضایت شغلی آن‌ها انجام شده که نتایج حاکی از آن است که بین سرمایه‌ی اجتماعی با رضایت شغلی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

یک بررسی هم در مورد ارتباط سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت توسط رونالد اینگلهارت به انجام رسیده است او در بررسی خود از شاخص‌هایی چون اعتماد به همدیگر، میزان رضایت از زندگی و میزان حمایت از تغییرات و دگرگونی‌های انقلابی استفاده کرده است. اینگلهارت، در نتایج تحقیقات خود که در ۱۶ کشور اروپایی و آمریکایی به انجام رسانده به این نتیجه رسیده که کشورهایی که سطح اعتماد و رضایت در آن‌ها بالاست از دگرگونی‌های انقلابی کمتری حمایت می‌کنند و نهادهای دموکراتیک در آن کشورها پایدارتر می‌باشند (اینگلهارت، ۱۳۸۲: ۴۸).

طبق مطالعه ای که توسط کیکوکنانی و همکارانش در سال ۲۰۰۸، در بین دانشجویان ایرانی و ایتالیایی و آمریکایی با تعداد نمونه ۵۳۹ نفر انجام شده است ۲۰۰ نفر از نمونه از دانشگاه بولونوی ایتالیا بودند (۳۸/۶ درصد مرد و ۶۱/۴ زن) که سن آن‌ها بین ۱۹ الی ۲۸ بود و ۲۱۴ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران بودند (۴۸/۶ مرد و ۵۱/۴ زن) که در فاصله سنی ۱۸-۳۴ قرار داشتند و ۱۲۵ نفر از تعداد نمونه دانشجویان دانشگاه ایاموری^۱ آمریکا بودند (۳۲ درصد مرد و ۶۸ درصد زن) که سنین بین ۱۸ الی ۲۲ بود. در این مطالعه هدف اصلی ارزیابی رابطه بین مشارکت اجتماعی و احساس جمعی با متغیرهای خوشی و رضایت اجتماعی است و هدف دیگر ارزیابی کلی روابط بین سازه‌های عنوان شده در کشورهای مختلف به ویژه ایران، ایتالیا و آمریکا می‌باشد.

تحقیقی توسط برون اسکف در سال ۲۰۰۸ در پی بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با خوشنودی و رضایت انجام شده این تحقیق به شیوه پانل در نه سرشماری به صورت مقطعی در ۴۸ ایالت آمریکا بین سال‌های ۱۹۸۳-۱۹۹۸ سازمان داده شده‌اند.

هدف عمده در این مطالعه کشف رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی و میانگین خوشی (شادکامی) در ایالات متحده می‌باشد در این مقاله خوشی به عنوان رضایت از زندگی تعریف شده است اعتماد اجتماعی هم به عنوان یکی از شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی مورد تأکید و متغیری مستقل محسوب می‌شود، نتایج حاصل از این تحقیق عبارت است از: اعتماد اجتماعی و سایر مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی با خوشی و رضایت هم در سطح فردی و هم در سطح جمعی رابطه دارد. وجود درجه‌ی

---

^۱emory

بالای اعتماد موجب تعامل و کنش متقابل افراد را با همشهریان تا حد بالا افزایش داده است. میزان خوشی و رضایت مستقیماً با درآمد رابطه دارد اما عوامل درآمدی در کشورهای ثروتمند با میزان خوشی و رضایت در ارتباط نیست. اعتماد اجتماعی که منجر به فعالیت‌های اجتماعی شده به شکل قوی با خوشی و رضایت در ارتباط است (برون اسکف^۱، ۲۰۰۸).

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نظر کنترل شرایط پژوهشی یک تحقیق پیمایشی^۲ است که از نظر زمانی به صورت مقطعی^۳ انجام می‌شود و از نظر هدف کاربردی است در این تحقیق داده‌ها با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه جمع‌آوری شده است که روایی آن صوری و پایایی آن بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمده است در این تحقیق جامعه آماری، شهروندان بالای ۱۸ سال شهر مراغه می‌باشد به دلیل اینکه مشارکت امری است که تا حدودی با آگاهی اجتماعی در ارتباط بوده برای اینکه افراد با یک آگاهی نسبی در باره مسائل و امور رسیده باشند از افراد بالای ۱۸ سال به عنوان جامعه آماری استفاده شده است. شهروندان بالای ۱۸ سال مراغه ۱۰۷۹۱۳ نفر می‌باشد که طبق فرمول کوکران نمونه آماری ۳۸۳ واحد برآورد شده است در این تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است، شهر مراغه دارای سه منطقه یا ناحیه شهرداری است که بر این اساس شهر به سه قسمت تقسیم شد و از هر منطقه بلوک‌هایی به تصادف انتخاب شد و از خانوارهایی که به تصادف از بلوک‌ها انتخاب شده بودند یک فرد ۱۸ سال به بالا مورد پرسش قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل و آزمون رابطه بین متغیرهای سرمایه‌ی اجتماعی و مؤلفه‌های آن (اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، مشارکت اجتماعی) و درآمد با رضایت اجتماعی که سطح سنجش آن‌ها فاصله‌ای است از ضریب همبستگی^۴ بیرون استفاده کردیم و برای مقایسه میزان رضایت اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی زنان و مردان آزمون T را به کار بردیم و برای بررسی رابطه بین شغل و میزان رضایت اجتماعی از آزمون تحلیل واریانس

---

^۱- Bjornskov

^۲- Survey

^۳- Cross Sectional

F استفاده شده است و برای پیش بینی متغیر وابسته از روی متغیر های مستقل از رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

تعریف نظری و عملیاتی متغیر های تحقیق

متغیر وابسته در این تحقیق رضایت اجتماعی می‌باشد که تعریف آن در زیر آورده می‌شود: رضایت اجتماعی (اجماع یا توافق عامه): «در مسیر پر فراز و نشیب و طولانی تکامل اجتماعی، تمامی صفات اجتماعی وار، فرهنگ در حکم آثار و علائم مسلم اجتماعی تلقی شده‌اند به همین دلیل پارک و بورگس، معتقدند که شیوه های عامیانه، آداب، اسلوب و آرمان‌های عامه همه را باید به مفهوم واحد اجماع برگرداند و نیز اگر جامعه به صورت مشخص در نظر گرفته شود چیزی جز بافت در هم پیچیده ای از عادات، احساسات و نگرش‌های اجتماعی سازمان یافته چیزی جز اجماع نیست. کنت، معتقد است اجماع مجموعه پیوندهایی است که جوامع را همبسته نگه می‌دارد» (گولد و کولب، ۱۳۸۴: ۳۱). با این تعاریف رضایت را می‌توان احساس مشترک در مورد چیزی عنوان کرد و رضایت اجتماعی همان‌هایی است که مردم در مورد آن‌ها با هم توافق دارند.

تعریف عملیاتی رضایت اجتماعی

رضایت از خدمات شهری، رضایت از خدمات تفریحی و فرهنگی، رضایت از زندگی و درآمد خود، علاقه‌مندی و رضایت از شغل خود، رضایت از محل کار، رضایت از مسؤولین شهری در این مطالعه رضایت اجتماعی با ۸ گویه سنجیده شده است دامنه این سازه بین صفر تا ۱۰۰ است. در ادامه به تعریف متغیر های مستقل می‌پردازیم:

مشارکت اجتماعی

«مشارکت به معنای داشتن شرکتی فعالانه در گروه را می‌رساند و به فعالیت اجتماعی انجام شده نظر دارد مشارکت می‌تواند اشکال و درجات گوناگونی یابد، نظیر همکاری، همیاری، همبستگی، سازگاری، پذیرش انقیاد و شیفتگی، ایفای نقش‌های اجتماعی و انجام وظایفی که با این نقش‌ها ملازم دارند مبین مشارکت معمولی در حیات اجتماعی است. ایفای این نقش‌ها، تجلی انسان‌ها

جهت تعلق به جمع و یکپارچگی و یگانگی با آن است. در سطح اجتماعی مشارکت به معنای مشارکت کم و بیش آشکار در حیات اقتصادی، گذراندن اوقات فراغت، فرهنگ، قبول مسؤولیت های سیاسی و مدنی خواهد بود. (بیرو، ۱۳۶۶: ۲۵۷).

«مشارکت اجتماعی فرآیندی است که از طریق آن اجتماع، جماعت یا گروه باهم می پیوندند تا عملکردهای مورد انتظار یا مورد نیاز را به اجرا در آورند» (سعیدی، ۱۳۸۲: ۱۴). مشارکت می تواند در دو سطح مطرح باشد:

الف) بعد ذهنی مشارکت که همان تمایل به مشارکت است که در نتیجه عوامل فردی و اجتماعی شکل می گیرد.

ب) بعد عینی و رفتاری مشارکت اجتماعی که به صورت عضویت، نظارت، اجرا و تصمیم گیری بروز می کند که همان پیوند عینی افراد است» (کریمی بوکانی، ۱۳۸۷).

تعریف عملیاتی مشارکت: مشارکت را در سه مقوله دسته بندی کردیم :

۱- عضویت در تشکل های مختلف را در یک مقوله قرار دادیم از قبیل: شرکت های تعاونی، تیم های ورزشی، انجمن اولیاء و مربیان، صندوق قرض الحسنه، گروه سیاسی، انجمن های علمی و خیریه و...
۲- شرکت در کارهای خیر و عام المنفعه را در مقوله دیگر قرار دادیم: کمک به فرد یا خانواده فقیر، حل مشکلات میان افراد، دادن صدقه به نیازمندان، کمک به ازدواج افراد و زندانیان، سرپرستی ایتام و فقرا و...

۳- مشارکت در امور شهری را در مقوله دیگر قرار دادیم از قبیل: شرکت در حل مسائل و مشکلات محله و شهر، پاک سازی محیط شهری، کمک به بهبود ترافیک شهری، پرداخت به موقع عوارض، عدم خلاف در ساخت و ساز شهری، درخت کاری، کمک به تعمیر و احداث مسجد.

بنابراین در این بررسی میزان مشارکت شهروندان از دو بعد عینی و ذهنی سنجیده شده است و بر مبنای طیف لیکرت ضریب گذاری شده است به طوری که حداقل مشارکت صفر ۰ و حداکثر مشارکت ۱۰۰ می باشد.

اعتماد اجتماعی: اعتماد می‌تواند تعریف شود به مثابه انتظار متقابل که شخص درگیر در مبادله از آسیب‌پذیری دیگران سود نبرد. به علاوه مردم امین کسانی هستند که به یکدیگر قول می‌دهند و راست‌گویی زمانی ارزش زیادی دارد که وقتی روابط تماماً و رسماً توسط کسانی که با هم پیمان می‌بندند محدود نشده باشد یک جامعه با اعضای امین و راست‌گوی زیاد به افراد اجازه می‌دهد تا به همدیگر اعتماد داشته، روابط خود را بسازند (پاپانیس و روملیوت، ۲۰۰۷).

تعریف عملیاتی اعتماد

راست‌گو بودن، اعتماد به دیگران، اعتماد به مسئولین شهر، عدم اطمینان به اطرافیان، و... در این مطالعه اعتماد اجتماعی با ۸ گویه سنجیده شده است که دامنه آن بین صفر و ۱۰۰ است

امنیت اجتماعی (احساس امنیت)

ناایمنی را گاه در یک زمینه‌ی فرهنگی، اجتماعی تعریف می‌کنند از اینجاست که ک. هورنای از ناایمنی درونی سخن می‌گوید که در اثر رقابت اجتماعی در فرد ایجاد می‌شود نحوه‌ی خاص این ناایمنی اساس ساختار منش فرد را معین می‌کند. مازلو، به شرح، چهارده علامت مرضی ناایمنی مزمن می‌پردازد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از: احساس طرد شدگی، احساس عدم تعلق و انزوا، نگرش‌های هراس‌آلود در باب زندگی، احساس بدگمانی، حسادت و تنفر از دست دادن مناعت طبع، احساس بی‌ارزشی (گولد و کولب، ۱۳۸۴: ۱۲۷). ما در سنجش امنیت نگرش‌های هراس‌آلود در باب زندگی را به دلیل رابطه‌ی نزدیک با جامعه‌شناسی به کار می‌بریم.

تعریف عملیاتی امنیت اجتماعی

نگران آینده‌ی شغلی، اقتصادی، امیدواری به آینده‌ی شهر، میزان امیدواری به موفقیت در آینده، امیدواری به آینده‌ی جامعه. در این مطالعه امنیت اجتماعی با ۶ گویه سنجیده شده است که دامنه نمره‌ها بین صفر و ۱۰۰ است

در مجموع هر یک از سازه‌های مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، طبق فرمول زیر استاندارد و سنجیده شده است.

$$\frac{\text{حداقل} \quad \text{مطرف} \quad \text{جمع نمره های} \quad \text{مطرف}}{\text{هر سازه}} \times 100 = \text{دامنه مطرف}$$

متغیرهای فردی یا زمینه ای از دیگر متغیرهایی است که می تواند موضوع را تحت تأثیر قرار دهد در این تحقیق از این متغیرها در رابطه با متغیر وابسته (رضایت اجتماعی) استفاده شده است. جنسیت: بر اساس این مقوله افراد به دو جنس مرد و زن تقسیم می شوند. شغل: هر فعالیت فکری یا بدنی که به صورت قانونی مجاز به منظور کسب درآمد صورت گیرد.

یافته‌ها

داده های توصیفی

در این مطالعه ۶۲/۷ درصد از افراد مورد مطالعه مذکر و ۳۷/۳ درصد از آن‌ها مؤنث بودند میانگین سن افراد مورد مطالعه ۲۷/۲۲ با انحراف استاندارد ۱۱/۱۲ به دست آمده است به طوری که حداقل سن ۱۸ و حداکثر ۶۸ می باشد. به عبارتی می توان گفت که ۵۳/۵ درصد از افراد در گروه سنی ۱۸-۲۹ قرار دارند و ۲۲/۷ درصد در گروه ۳۰-۳۹ و ۱۴/۴ درصد از مطالعه شوندگان در گروه سنی ۴۰-۴۹ و ۵/۵ درصد در گروه ۵۰-۵۹ و ۳/۹ درصد از افراد در سن ۶۰ و بالاتر قرار دارند. بر اساس نتایج به دست آمده ۳۲/۴ درصد از مطالعه شوندگان بیکار و ۳۷/۳ درصد افراد در گروه (کشاورز + کارگر+راننده+اصناف رده پایین) و ۲۷/۳ درصد در گروه (کارمند+نظامی+معلم+بازنشسته+اصناف رده بالا) و تعداد ۲/۹ درصد در گروه (پزشک+مهندس+استاد دانشگاه) قرار دارند. بر اساس اطلاعات به دست آمده در مورد تحصیلات شرکت کنندگان در مطالعه ملاحظه می شود که تعداد ۱ درصد از افراد مورد مطالعه بی سواد، ۳/۱ درصد در سطح ابتدایی، ۶/۵ درصد راهنمایی، ۴۴/۹ درصد دیپلم، ۱۴/۲ درصد در سطح فوق دیپلم، ۲۶/۸ درصد لیسانس، ۳/۴ درصد در سطح فوق لیسانس و بالاتر می باشند.

توصیف رضایت اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی

جدول شماره ۱- توصیف رضایت اجتماعی و سرمایه اجتماعی

آماره	رضایت اجتماعی	سرمایه اجتماعی
تعداد	۳۸۳	۳۸۳
میانگین	۳۹/۷۳	۵۰/۱۹
میانه	۲۰/۶۲	۲۹
نما	۳۷/۵۰	۵۰
انحراف استاندارد	۱۶/۹۸	۱۴/۹۹
واریانس	۲۸۸/۴۲	۲۲۴/۷۵
چولگی	/۰۸۵	/۵۹
کشیدگی	/۰۸۹	/۴۶
دامنه تغییرات	۱۰۰	۸۳
کمترین	۰	۱۶
بیشترین	۱۰۰	۱۰۰

با تبدیل نمره های رضایت افراد به درصد می‌توان گفت که میانگین رضایت افراد ۳۹/۷۳ درصد با انحراف استاندارد ۱۶/۹۸ می‌باشد به طوری که حداقل رضایت اجتماعی ۰ و حداکثر ۱۰۰ می‌باشد ضریب کجی $sk = /۰۸۵$ و ضریب کشیدگی $ku = /۰۸۹$ بیانگر این است که داده‌ها کمی کجی مثبت و کمی کجی منفی دارند و اختلاف بین داده‌ها زیاد نیست و توزیع نمرات رضایت اجتماعی تا حدودی نرمال است زیرا فاصله بین میانگین، میانه و نما چشمگیر نیست.

و در بررسی سرمایه‌ی اجتماعی و تبدیل نمره های آن به درصد در می‌یابیم که میانگین سرمایه‌ی اجتماعی افراد ۵۰/۱۹ درصد با انحراف استاندارد ۱۴/۹۹ می‌باشد به طوری که حداقل سرمایه‌ی اجتماعی ۱۶ و حداکثر ۱۰۰ می‌باشد و می‌توان گفت که توزیع نمرات سرمایه‌ی اجتماعی نرمال است زیرا میانگین، میانه و نما تا حدودی برابر است.

بررسی روابط متغیرها

همان گونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود بین متغیر مستقل سرمایه اجتماعی و مؤلفه های آن (اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی و مشارکت اجتماعی) با سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ متغیر وابسته رضایت اجتماعی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد یعنی هرچه میزان متغیرهای مستقل افزایش یابد بر میزان متغیر وابسته نیز افزوده می‌شود نیز افزوده می‌شود.

جدول شماره ۲- ضریب همبستگی پیرسون بین تعدادی از متغیر های مستقل با متغیر وابسته رضایت

نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون با رضایت	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی	/۵۲	۰.۰۰
مشارکت اجتماعی	/۲۳	۰.۰۰
اعتماد اجتماعی	/۴۷	۰.۰۰
امنیت اجتماعی	/۶	۰.۰۰

از آنجایی که میزان رضایت اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی به صورت کمی و جنسیت به صورت اسمی دو حالت است بنابراین از آزمون T استفاده کردیم که طبق اطلاعات جدول ۳ میانگین سطح رضایت مردان ۳۹/۷۶ و میانگین سطح رضایت زنان ۳۹/۶۸ بدست آمده است که طبق معیار $t = /۰.۴۵$ و $p = /۹$ نتیجه می‌شود که اختلاف نمره های رضایت معنی دار نیست زیرا سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ نشده است طبق داده های جدول ملاحظه می‌شود که میانگین رضایت مردان و زنان تا حدودی برابر است اما در بررسی تفاوت سرمایه‌ی اجتماعی مردان و زنان طبق اطلاعات جدول، میانگین سطح سرمایه‌ی اجتماعی مردان ۵۲/۹ و میانگین سطح سرمایه‌ی اجتماعی زنان ۴۷/۴۷ به دست آمده است که طبق معیار $t = ۳/۵۲$ و $p = ۰.۰۰$ نتیجه می‌شود که اختلاف نمره های سرمایه‌ی اجتماعی معنی دار است زیرا سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ نشده است.

جدول شماره ۳- نتایج آزمون T در مورد تفاوت میزان رضایت اجتماعی و سرمایه اجتماعی زنان و مردان

متغیر	جنس	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	t	df	p
رضایت اجتماعی	مرد	۲۴۰	۳۹/۷۶	۱۷	۱/۰۹	/۰.۴۵	۳۸۱	/۹
	زن	۱۴۳	۳۹/۶۸	۱۷	۱/۴			
سرمایه اجتماعی	مرد	۲۴۰	۵۲/۹	۱۵/۷	۱/۰۱	۳/۵۲	۳۸۱	۰.۰۰
	زن	۱۴۳	۴۷/۴۷	۱۳/۰۳	۱/۰۹			

از آنجایی که نمره های رضایت اجتماعی به صورت کمی و شغل به صورت کیفی چند حال ته سنجیده شده است بنابراین از آزمون F (تحلیل واریانس) استفاده کردیم به طوری که طبق جدول ۴ نمره های مشارکت گروه های شغلی مختلف به شرح زیر است:

جدول ۴ - میانگین نمرات رضایت اجتماعی شهروندان به تفکیک شغل

نمره مشارکت	گروه‌های شغلی
۳۵/۸۳	بیکار
۳۸/۵۲	کشاورز+کارگر+راننده+اصناف رده پایین
۴۵/۹۸	کارمند+نظامی+معلم+بازنشسته+اصناف رده بالا
۴۵/۷۷	پزشک+مهندس+استاد دانشگاه

جدول شماره ۵ - آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه نمرات رضایت بر حسب شغل

متغیر		مجموع مجدورها	درجه آزادی Df	میانگین مجدورها	آماره f	سطح معنی داری
رضایت اجتماعی	بین گروه‌ها	۶۱۹۰/۸۷	۳	۲۰۶۳/۶۲	۷/۵	۰.۰۰۰
	درون گروه‌ها	۱۰۳۹۸۴/۷	۳۷۹	۲۷۴/۳۶۶		
	کل	۱۱۰۱۷۵/۶	۳۸۲			

با توجه به نمرات رضایت گروه های شغلی طبق معیار $f=7/5$ و سطح معنی داری $p=0/000$ می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت نمره های رضایت افراد بر اساس شغل آن‌ها معنی دار است. به همین خاطر از آزمون LSD استفاده می‌کنیم.

بر اساس آزمون LSD تفاوت نمره های رضایت اجتماعی گروه شغلی (کارمند+نظامی+معلم+اصناف رده بالا+بازنشسته) با بیکاران و گروه شغلی (کشاورز+کارگر+راننده+اصناف رده پایین) رابطه ای معنی داری وجود دارد.

آزمون رگرسیون چندگانه: برای پیش بینی متغیر وابسته از روی متغیر های مستقل از آزمون رگرسیون چندگانه گام به گام استفاده شده است.

جدول شماره ۶- رگرسیون چندگانه برای تبیین رضایت اجتماعی بر اساس متغیر های مستقل

شکل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	ضریب تبیین خالص	برآورد اشتباه معیار
	/۶۴	.۴	/۴	۱۳/۰۵

تحلیل یافته‌ها

ضریب همبستگی چندگانه برای تبیین میزان رضایت افراد با ترکیب خطی متغیرهای امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی معادل /۶۴ و ضریب تعیین چندگانه معادل /۴ می‌باشد بدین معنا نسبتی از واریانس

متغیر وابسته که توسط متغیر های مستقل تبیین شده است به اندازه ۴/ است آزمون F معنی داری رابطه به دست آمده را تأیید می‌کند. به بیان آماری نسبت بیانگر آن است که رگرسیون متغیر وابسته بر متغیرهای مستقل مورد نظر به لحاظ آماری معنی دار است.

جدول شماره ۷- رگرسیون بتا های استاندارد شده و نشده متغیرهای مستقل در رابطه با متغیر وابسته

سطح معنی دار	t	ضرایب استاندارد نشده		شکل
		ضرایب استاندارد شده	ضرایب نشده	
...	۶/۳۶		۱/۸۷	۱۱/۹۳
...	۱۰/۹	۱/۵	۰/۳۶	۰/۴
...	۵/۳۶	۱/۲۴	۰/۰۴۶	۰/۲۵

تابع رگرسیون: اعتماد اجتماعی (۲۵/)+ امنیت اجتماعی (۴/)= $\hat{Y}$

بر اساس یافته های این تابع اگر تأثیر متغیرهای امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی را ثابت نگه داریم میانگین نمره رضایت افراد ۱۱/۹۳ می‌باشد به ازای یک واحد افزایش در متغیر های مستقل امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی به ترتیب ۴/ و ۲۵/ واحد تغییر یا افزایش در متغیر وابسته قابل پیش بینی است.

تابع رگرسیون استاندارد : اعتماد اجتماعی (۲۴/)+ امنیت اجتماعی (۵/)= $Z \hat{Y}$

تابع رگرسیون استاندارد بیانگر آن است که متغیر مستقل امنیت اجتماعی سهم بیشتری در تبیین نمره رضایت را دارد.

بحث و نتیجه گیری

از آنجایی که رضایت اجتماعی در جامعه می‌تواند سایر زمینه های اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد پس در تحقیق حاضر به بررسی رابطه این موضوع با سرمایه‌ی اجتماعی و شاخص‌های آن پرداخته شد همان طوری که در بیان مسأله به آن اشاره شد رشد و تعالی جامعه با عملکرد انسان‌ها در ارتباط می‌باشد و انسان‌هایی که رضایت اجتماعی آن‌ها بالاست، عملکرد بهتری در زندگی فردی و اجتماعی دارند. بنابراین روابط متقابل افراد در جامعه که منجر به تولید سرمایه‌ی اجتماعی می‌شود می‌تواند

رضایت اجتماعی افراد را تقویت کند، پس بر اساس نتایج به دست آمده بین سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی رابطه‌ی معنی داری مشاهده شده است. به عبارتی هر چه قدر میزان سرمایه‌ی اجتماعی بیشتر باشد رضایت اجتماعی افراد هم افزایش پیدا می‌کند. همان طوری که نتایج تحقیقات قبلی هم (سالارزاده و حسن زاده ۱۳۸۵) و (سعیدی و حسن زاده ۱۳۸۴) وجود رابطه معنی داری بین سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی را تأیید می‌کنند.

نتایج داده های دیگر حاکی از آن است که بین اعتماد به عنوان یکی از شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی و رضایت اجتماعی همبستگی معنی داری مشاهده می‌شود به طوری که با افزایش اعتماد اجتماعی افراد بر میزان رضایت آن‌ها افزوده می‌شود. زیرا ارتباطی که بین افراد صورت می‌گیرد بر پایه یک اعتماد شکل می‌گیرد و ارتباطی که توأم با اعتماد باشد موجب رضایت خاطر افراد از همدیگر را فراهم می‌سازد به خاطر اینکه اعتماد بین افراد موجب کاهش تنش‌ها شده و درک متقابل افراد را از همدیگر بالا می‌برد و این امر موجب ثبات روابط شده و رضایت افراد را از جامعه و اطرافیان بالا می‌برد معنی داری رابطه بین اعتماد با رضایت با نتایج تحقیق (برون/سکف، ۲۰۰۸) همسو بوده و مورد تأیید است.

نتایج داده‌ها نشان از رابطه معنی داری بین امنیت اجتماعی و رضایت اجتماعی داشته همان طوری که در ادبیات تحقیق به آن اشاره شد (توماس، ۱۳۸۲) امنیت اجتماعی می‌تواند شامل نیازهای گوناگون انسانی باشد، برآورده شدن نیازهای فردی و اجتماعی برای فرد یک نوع رضایت خاطر را به بار می‌آورد به همین خاطر می‌توان گفت که امنیت اجتماعی با رضایت رابطه دارد این امر به وسیله داده های این تحقیق هم به اثبات رسیده است. یکی دیگر از مؤلفه های سرمایه‌ی اجتماعی که ارتباط آن با رضایت اجتماعی سنجیده شده است مشارکت اجتماعی می‌باشد مشارکت به عنوان کنشی اجتماعی است که موجب انسجام و روی آوردن افراد به هم شده و برای انجام کاری رویا رسیدن به هدفی خاص صورت می‌گیرد داده های تحقیق در مورد رابطه مشارکت با رضایت هرچند نشان از رابطه معنی داری دارند اما به دلیل ضریب همبستگی پایین (۰/۲۳) فرضیه رابطه معنی داری بین مشارکت اجتماعی و رضایت اجتماعی رد می‌شود در سطح دیگر، داده های تحقیق بیانگر آن است که تفاوت

معنی داری بین رضایت اجتماعی مردان و زنان وجود ندارد. اما بین سرمایه‌ی اجتماعی مردان و زنان تفاوت معنی داری مشاهده می‌شود.

نتایج دیگر دادها نشان از تفاوت معنی داری بین نمره‌های رضایت اجتماعی گروه شغلی (کارمند+ نظامی+ معلم+ اصناف رده بالا+ بازنشسته) با بیکاران و گروه شغلی (کشاورز+ کارگر+ راننده+ اصناف رده پایین) دارد.

بر اساس تحلیل رگرسیون در بین مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی، امنیت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر رضایت اجتماعی نشان می‌دهد یعنی پیش بینی رضایت اجتماعی از روی متغیر امنیت اجتماعی از سایر متغیرها بیشتر است بعد از آن متغیر اعتماد اجتماعی دارای تأثیر بر رضایت می‌باشد. پس در جامعه امروز اگر به دنبال رضایتمندی هستیم بایستی شبکه تعاملات افراد را گسترش دهیم با افزایش سرمایه‌ی اجتماعی که حاصل روابط بین فردی و بین گروهی است اهداف در جامعه در سایه این تعاملات زودتر و سریع‌تر محقق شده و باعث کاهش هزینه‌ها در ابعاد مختلف شده و رشد و شکوفایی در جامعه را به همراه داشته و موجب افزایش امکانات در سطح جامعه می‌شود که خود این امر رضایت اجتماعی را در جامعه افزایش خواهد داد.

منابع

منابع فارسی

- اینکهارت، ر. (۱۳۸۲)، تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته. ت: م. وتر، تهران: نشر کویر.
- ایمان، م و مرادی، گ. (۱۳۸۸)، بررسی رضایت اجتماعی و هویت ملی با تعهد اجتماعی جوانان شیراز، مجله جامعه‌شناسی کاربردی (۲) صص ۱۵۵-۱۷۴ بیرو. آ. (۱۳۶۶)، فرهنگ علوم اجتماعی. ت: ب. ساروخانی، تهران: کیهان.
- پاتام، ر. (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت‌های مدنی. ت: م. دلفروز، تهران: روزنامه سلام.
- تاجبخش، گ. (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه). ت: ا. خاکباز و ح. پویان، تهران: شیرازه.
- توماس، ک. (۱۳۸۲)، حکومت جهانی، توسعه و امنیت. ت: م. بحرانی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جولیس، گ. کولب، و. (۱۳۸۴)، فرهنگ علوم اجتماعی. ت: م. زاهدی، تهران: مازیار.
- سالارزاده، ن: حسن زاده، د. (۱۳۸۵)، بررسی تأثیر میزان سرمایه اجتماعی بر رضایت شغلی معلمان، فصلنامه علوم اجتماعی (۳۳)، ۱-۲۶ سعیدی، م: داوود، ح. (۱۳۸۴)، بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی معلمان بر میزان رضایت‌مندی از خانواده، مدرسه و اجتماع، فصلنامه خانواده و پژوهش (۳)، ۲۶-۴۷.
- سعیدی، م. (۱۳۸۲)، درآمدی بر مشارکت مردمی و سازمان‌های غیردولتی، تهران: سمت.
- شارع پور، م. (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی (مفهوم سازی و دلالت‌های سیاست گذاری)، رشت: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان
- شیرمحمدی، ل. و میکاییلی، ف و زارع، ح. (۱۳۸۹)، رابطه سخت رویی، رضایت از زندگی و امید با عملکرد تحصیلی دانشجویان، فصلنامه علمی و پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز، (۲۰)
- فروند، ژ. (۱۳۸۳)، جامعه‌شناسی ماکس وبر. ت: ع. نیک گهر، تهران: توتیا.

بررسی رابطه بین سرمایه‌های اجتماعی و رضایت اجتماعی شهروندان مطالعه موردی (شهر مراغه)

کریمی بوکانی، س. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با عوامل اجتماعی - اقتصادی شهرستان بوکان، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی. تبریز: دانشگاه آزاد اسلامی
کلمن، ج. (۱۳۷۷). بنیاد های نظریه اجتماعی. ت: م. صبوری، تهران: نشر نی.

منابع لاتین

- Bjornskov, C;(2008). *Social capital and Happiness in the United States. The International Society for Quality-of-Life Studies (3), 43-62*
- cicognani, E; pirini, C; Keyes, C; Joshanloo, M; Rostami, R; Nosratabadi, M;(2008). *Social Participation, Sense of Community and Social Being: A study on American, Italian and Iranian University. Soc Ind Res (89), 97-112*
- Hargreaves Heap, Shaun P(2008). *Social capital and snake oil. Rev Austrian Econ (21), 199-207.*
- lee, jaechul(2008). *Unravelling the dynamics and trends of social capital: Case study of south korea. Asian Journal of Psychology (11), 105-115*
- Papanis, E; Roumeliotou, M; (2007) *Can social trust and participation be reinforced through education? Empirical data from Greece. Education and Human developmen. 1 (2)*

